

DEN NORSKE KIRKE

Nord-Hålogaland bispedømmeråd

Kultur- og Kirkedepartementet
Postboks 8030 dep
0030 OSLO

Dato: 14.05.2008

Vår ref: 08/123-2 LISK

Deres ref:

Oppfølgingen av UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv

Det vises til brev datert 22.03.08 vedr. oppfølgingen av UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv.

Innledningsvis vil Nord-Hålogaland bispedømmeråd uttrykke glede over at Norge har ratifisert denne konvensjonen som har som mål å sikre respekt for og øke bevisstheten om den immaterielle kulturarvenes betydning.

I brevet fra departementet etterspørres flere forhold som Nord-Hålogaland bispedømmeråd ønsker å kommentere:

1) Institusjoner som ivaretar immateriell kulturarv i Norge samt innhold

Den norske kirke har mange menigheter innenfor nord-, lule- og sørsamisk område. Det varierer hvor mye man jobber med samisk kirkeliv innenfor disse menighetene. Det finnes menigheter som omfattes av samisk språklov innenfor alle tre språkområder. Håpet er at det på sikt vil føre til en styrking av samisk språk generelt.

I Nord-Hålogaland bispedømme er nordsamisk det største samiske språket.

Menighetene som faller innenfor forvaltningsområdet for samisk språk har et særlig ansvar for å ivareta samisk språk i sin forvaltning og betjening. Skoltesamene i Neiden har i stor grad mistet språket, men forvalter likevel immateriell kulturarv knyttet til åndelige og kulturelle forhold. Det samme gjelder for kvenene, selv om det kvenske språket er langt mer levende enn skoltesamisk.

Nord-Hålogaland bispedømme vil særlig vektlegge språk som en grunnleggende viktig immateriell kulturarv. Bruken av samisk språk er levende, men språket er en truet immateriell kulturarv, spesielt sør- og lulesamisk, men til dels også nordsamisk. I de senere generasjonene har læstadianske forsamlinger og til dels kirken (regionale forskjeller) vært viktige institusjoner for forvaltningen av et åndelig språk på samisk. Dersom kirken ikke klarer å være en arena for bruk av samisk språk, vil dette antakelig bety en betydelig svekkelse av denne "sektoren" i samisk immateriell kultur.

Den kristne tro har funnet stede egne samiske uttrykk i samisk tradisjon, og det samiske folk er i dag å betrakte som en kristent folk (i den grad noe folk kan kalles det). Dette må altså betraktes som en del av samisk immateriell kultur. Hvilke muligheter gis imidlertid det samiske folket til å utfolde sitt kirkeliv på egne premisser, og i kontinuitet med sin egen tradisjon, i fremtiden? Svaret ligger i stor grad i hendene på storsamfunnet

og storkirken. Høringsbrevet vektlegger at formålet med å utarbeide en oversikt er å "gi myndighetene tilstrekkelig informasjon til å forvalte og skape relevante rammevilkår for praktisering av den immaterielle kulturarven". At Den norske kirke i framtiden er villig til, og gis ressurser til, å legge til rette for samisk kirkeliv, må betraktes som et "relevant rammevilkår".

2) Utarbeidelse av et register og forvaltningen av det

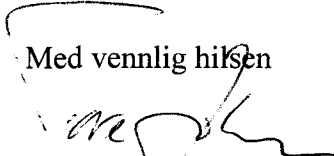
Formålet med et register for immateriell kulturarv bør være å få en oversikt over hva som gjøres av hvem, men også å synliggjøre de "hull" som finnes og deretter legge opp strategier og forvaltning av midler ut fra det. Det må arbeides for å skape en bedre balanse mellom materiell og immateriell kultur. I det perspektivet er det klart at "ubalansen" mellom materiell og immateriell kultur antakelig er mye større med hensyn til samisk (og kvensk) kultur enn den norske. Den samiske kulturen har inntil nyere tid i stor grad vært en skriftløs kultur. Det er grunn til å tro at langt mindre av den immaterielle kulturen er skriftliggjort, og derfor også er tilgjengelig som materiell kultur.

Et register for immateriell kulturarv hvor Den norske kirke er med, bør omfatte:

- 1) Arbeid med og bruk av samisk og kvensk språk i kirke og samfunn.
- 2) Åndelige tradisjoner knyttet til samiske verdier og samisk kirkeliv.
  - Fra et kirkelig perspektiv er det naturlig å fokusere på den åndelige (religiøse) dimensjonen av kulturen, altså skikker, forestillinger, verdier etc. som er knyttet opp mot det usynlige, det åndelige. Menneskets forhold til og samhandling med naturen i en samisk sammenheng har i stor grad vært regulert av en åndelig forståelse av virkeligheten. Dette er en immateriell kulturarv som både har vært essensiell i samisk tradisjon, men som i dag er under stort press - pga både eksterne og interne faktorer i det samiske samfunnet.
  - Det er også viktig å merke seg at viktige tradisjonsfelt i det samiske samfunnet utfolder seg i tilknytning til kirkelige ritualer og høytider. Dette er også et argument for at kirken i størst mulig grad må kunne fungere også som en "samisk kirke" i framtiden.
  - Fordi mye av denne immaterielle kulturarven har vært utsatt for storsamfunnets stigma - også kirkens - har mye av den blitt forvaltet i det skjulte, gjerne i nære familie relasjoner og knyttet til næringsutøvelse. Denne "institusjonen" har blitt svekket i takt med moderniseringen av det samiske samfunnet. Dermed har arenaen for tradisjonsoverføring blitt mindre. Det kan derfor i dag være behov for å skape andre institusjoner for å videreføre denne kunnskapen. Det kan være behov for større grad av skriftliggjøring. Men det er en utfordring at dette ikke kun behandles som religionshistoriske fakta i en akademisk diskurs, men at det fortsatt betraktes som en kilde til livstolkning, verdier og normer i en moderne tid.
  - Det understrekes i høringsbrevet at UNESCO-konvensjonen omhandler *levende praktisering* av immateriell kulturarv. I flere generasjoner har samisk naturåndelighet vært forvaltet og praktisert i dialog med kristen tro. I den folkelige kristendommen i Indre Finnmark lever for eksempel mye av det man kan kalle tradisjonell naturåndelighet i stor grad innenfor rammen av en kristen fortolkningsramme. Det betyr at *et samisk kontekstuell-teologisk arbeid* med denne typen tematikk kan være en arena (av flere) for å ta vare på, nytolke og revitalisere denne immaterielle kulturarven.
  - Samisk salmesangtradisjonen med særegen samisk syngemåte er immateriell kulturarv. Det kunne være en oppgave å dokumentere mer av denne syngemåten. Den er i tilbakegang.

Avslutningsvis vil bispedømmerådet understreke at immateriell kulturarv blant samer og andre urfolk, i stor grad forvaltes kollektivt. I dag finnes det ordninger for å ivareta "intellektuell eiendom" gjennom lovverket (Intellectual property rights) for den som mener seg å være eier av sådan kunnskap. Dette lovverket har et individuelt sikte, og samer og urfolks kollektive forvaltning faller ofte utenfor denne beskyttelsen. Man har for eksempel i senere år opplevd hvordan joik "stjeles" til kommersiell bruk og faller ut av hendene på de som kollektivt har forvaltet den. Det må derfor arbeides for aktivt vern av immateriell kulturarv.

Med vennlig hilsen

Tore Johnsen
Stiftskapellan for nordsamer

Line Skum
rådgiver
Direkte innvalg: 77 60 39 76